

ESCRITURA CREATIVA I PENSAMENT CRÍTIC

Parlem sovint del gust per la lectura, però en canvi es parla poc o gens del “gust per l’escriptura”.

A més d’una habilitat acadèmica, l’escriptura és una eina indispensable per a la formació, per al creixement personal, per a la capacitat de raonament i de comunicació amb els altres. L’escriptura forma part dels fonaments en l’arquitectura de l’aprenentatge. Convé, doncs, que l’escriptura sigui gratificant sempre que es pugui, que el fet d’exercitar-la estigui vinculat a la possibilitat de generar gust a l’hora de fer-la servir.

Del que sí que parlem sovint avui dia en l’àmbit educatiu és de transversalitat; doncs bé, l’escriptura és això, pura **transversalitat**, perquè és a la base de tots els aprenentatges.

Per tant, el treball de l’escriptura no hauria de ser tan sols una ocupació didàctica més, ni una destresa motora, només, ni un saber abordat puntualment o amb certa periodicitat, ni una pràctica escolar al servei del domini ortogràfic, ni un intent de promoció de la creativitat personal a les envistes de Sant Jordi, ni un ornament acadèmic de caire literari... L’escriptura inclou possiblement totes aquestes consideracions instrumentals, però les sobrepassa. Perquè escriure és necessàriament “pensar”.

En aquest sentit, llegir i escriure són germans. Tots dos mecanismes són vies de connexió amb un món virtual, la representació mental d’idees i sentiments que fem en el nostre cervell. Llegir i escriure són vies de connexió amb la immaterialitat, és a dir, amb la representació de la realitat que podem fer-nos interiorment, neuronalment. Escriure és —cal remarcar-ho— ordenar el pensament per poder expressar-lo millor. Escriure bé és pensar bé, és saber pensar.

El **sentit de la vista** és essencial per a aquests mecanismes de descodificació (lectura) i codificació (escriptura). En el cas de l’escriptura s’hi afegeix la coordinació ull-mà i una habilitat implícita: la **motricitat fina**. Escriure vol dir ser capaç de marcar signes gràfics sobre un suport; i ho fem amb el llapis o el bolígraf o amb un teclat, però en qualsevol cas, hem de moure controladament els dits. Això és important, perquè de vegades les dificultats gràfiques, l’esforç de guixar papers o teclejar pantalles, desmotiva aquells alumnes que hi tenen menys traça. No és una condició secundària, doncs, el proposar-nos que els nostres alumnes **siguin bons grafistes perquè puguin arribar a ser bons escriptors**. Com sabeu sobradament, tot aquest entrenament motriu es treballa molt a l’Educació Infantil a través de la pintura de dits, la plastilina, els traços amb eines diverses, etc., per poder adquirir progressivament un domini dels moviments més fins dels dits, i té continuïtat en els cursos posteriors a través de totes les activitats implícitament o explícitament cal·ligràfiques.

L'escriptura creativa

L'escriptura instrumental, per ella mateixa, com a fenomen cultural, és "simplement" un codi, una associació grafia-so. Escriure és transitar pel llenguatge des de l'oïda —llenguatge oral— a la vista —llenguatge escrit—, o si ho volem, des de la veu silenciosa del pensament a la plasmació gràfica sobre paper o pantalla. Escriure és, en definitiva, una transferència gràfica de l'oralitat parlada o, si més no, de l'oralitat pensada.

Quan parlem d'escriptura creativa, però, ens situem en un àmbit conceptual de més abast i més especificitat, que conté, per descomptat, la mecànica associativa grafia-so a la qual hem fet referència suara. L'adjectiu "creativa" atorga a l'escriptura un rang particular. Si ens acollim a les vuit tipologies de text (descriptiu, narratiu, conversacional, instructiu, predictiu, explicatiu, argumentatiu i retòric), l'escriptura creativa s'emmarcaria en els textos retòrics o literaris, és a dir, els textos que tenen com a intencionalitat comunicativa la creació de bellesa de manera inherent a la transmissió d'un relat o d'un missatge. L'estètica, la bellesa, seria el component formal del text, mentre que la invenció —la ficció— atorgaria contingut a la producció escrita. Per tant, podríem concloure que l'escriptura creativa es fonamenta en la confecció de relats o missatges d'arrel imaginativa o fictícia, amb una exposició formal intencionadament estètica.

Ara bé, parlar d'invenció o de ficció no significa desconexió de la realitat. Fins i tot els relats més esbojarrats, més allunyats del món físic que vivim, tenen com a referència tàcita la realitat més mundana, més propera. Allò que en una peça literària ens resulta "realment" inexistent, o fabulós, o màgic, o impossible, o estratosfèric... és només inexistent, fabulós, màgic, impossible o estratosfèric en relació amb la nostra realitat viscuda, o sigui, una realitat que és existent, ordinària, gens màgica, possible i terrenal. La imaginació, és a dir, la capacitat de crear imatges mentals, ens permet inventar històries, fer ficció. La ficció, però, neix sempre per oposició, per negació, per recreació, per allunyament o per contrast, de la realitat més empírica, més física.

I justament aquesta oposició, negació, recreació, allunyament o contrast de la realitat és el que atorga a l'escriptura creativa el valor de ser vehicle del pensament crític. Promoure la creativitat mitjançant la producció escrita és potenciar la idea que les coses són com són, però poden o podrien ser diferents. És desencarcar-se de visions rígides i inamovibles. Ser capaços d'imaginar-nos altres mons, altres realitats, a través de la ficció, és ser capaços de concebre altres idees, ser capaços d'originar altres imatges mentals trencadores; és estimular el sentiment de no tenir-ne prou amb concepcions úniques o preestablertes, o imposades acríticament.

En definitiva, l'escriptura creativa, a més de bellesa, és foment de la capacitat d'anàlisi, del pensament crític i de la facultat de generar idees.

Xavier Blanch